

Από το πεδίο των ανταγωνισμών στο πεδίο της πολιτικής: διακρατικές συμφωνίες, μεγάλοι στρατοί και η φαντασίωση του πολέμου

Τους τελευταίους μήνες, με αφορμή τη συμφωνία των Πρεσπών, παρατηρούμε μια αναθέρμανση των γεωπολιτικών αναλύσεων εντός του κινήματος. Πιο συγκεκριμένα, οι αντινατοϊκές προσεγγίσεις της συμφωνίας επεκτείνονται γρήγορα και χωροκατακτητικά στις πολιτικές ατζέντες. Μάλιστα, τα παραπάνω συμπίπτουν με την επέτειο για τα 70 χρόνια από την ίδρυση του ΝΑΤΟ. Όπως κάθε επέτειος, έτσι και αυτή, απαιτεί τις δικές της ιστορικές αναδρομές. Εμείς από την πλευρά μας, ενδιαφερόμαστε να φωτίσουμε, όσο μπορούμε, τις διαδρομές του κινήματος, προσπαθώντας να αντιληφθούμε το «πώς φτάσαμε ως εδώ». Γιατί τελικά κομμάτι του κινήματος υιοθετεί τις αντινατοϊκές αναλύσεις και τι αποτελέσματα έχει αυτό σε σχέση με τον κοινωνικό ανταγωνισμό.

Το αντιιμπεριαλιστικό φαντασιακό

Θα ξεκινήσουμε από τη βιωμένη εμπειρία και την πικρή συνειδητοποίηση ότι η κρίση κάθε άλλο παρά άφησε ανεπηρέαστες τις πολιτικές συλλογικότητες. Γενικότερα, μπορούμε να πούμε ότι η κρίση, ως κρίση της συνολικής αναπαραγωγής των κοινωνικών σχέσεων, βρίσκει την έκφρασή της και στο πεδίο της πολιτικής, αγγίζοντας όλους τους χώρους. Από τα διάφορα αστικά κόμματα που κατέρρευσαν, μέχρι τις συλλογικότητες που φυλλορρόησαν φάνηκε, πως τα πολιτικά μορφώματα έμοιαζαν ανήμπορα να βρουν έναν νέο τρόπο συγκρότησης. Πολλοί και πολλές από εμάς χάσαμε τα σημεία αναφοράς με βάση τα οποία πορευτήκαμε τόσα χρόνια. Μπροστά σε αυτήν την πραγματικότητα έπρεπε να αναζητηθούν τόσο οι αιτίες, όσο και ένα σχέδιο για το μέλλον. Αυτή η αναζήτηση ήταν δεδομένο πως θα είναι επίπονη. Για αυτό συχνά, καταλήγαμε εύκολα να προσπαθούμε να φέρουμε την πραγματικότητα στα μέτρα μας, παρά να προσπαθούμε να την κατανοήσουμε. Η σκέψη για το μέλλον εγκλωβιζόταν σε μια ενδόμυχη ελπίδα ότι τα πράγματα θα γίνουν όπως παλιά. Υπήρχε μια βαθύτερη ανάγκη πίσω από αυτό. Μια ανάγκη να συγκροτηθεί ένα σταθερό πλαίσιο ερμηνείας του κόσμου, προκειμένου οι πολιτικές συλλογικότητες να μπορέσουν να υπάρξουν, να δράσουν και να παράξουν κάποιο νόημα για αυτές και τους γύρω τους, όπως στο παρελθόν. Το αντιιμπεριαλιστικό φαντασιακό εμφανίστηκε για να απαντήσει σε αυτήν την ανάγκη.

Υπήρχε πράγματι μια εποχή που το φαντασιακό αυτό επιδρούσε καθοριστικά στις συνειδήσεις και ήταν ικανό να κατεβάσει τον κόσμο στους δρόμους. Αν όμως κάποτε λειτούργησε, αυτό συνέβη μόνο όταν υπήρχε ένα διακύβευμα εδώ, ένα υπέδαφος υλικών σχέσεων, αγώνων και συγκρούσεων, όχι μόνο ένα θέαμα εκεί (έναν πόλεμο, μια δικτατορία). Η λογική που ακολουθείται σήμερα από αρκετούς είναι η αντίστροφη. Ποντάρουν σε ένα ισχυρό φαντασιακό, μια μεγάλη αφήγηση του παρελθόντος, προκειμένου να δημιουργήσει τις υλικές σχέσεις στο σήμερα. Η περίοδος όμως, της εθνικά σχεδιασμένης οικονομίας, του κρατικού προστατευτισμού και της εργατικής ταυτότητας ως πηγή έμπνευσης ενός άλλου κόσμου, έχει παρέλθει εδώ και χρόνια. Στο συμβολικό πεδίο, το τέλος της συνέπεσε με την κατάρρευση της εσσοδ.

Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου

Η εργατική ταυτότητα (τουλάχιστον με τη μορφή που είχε) κατακερματίστηκε σταδιακά, μέσα από μία μακρά διαδικασία καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, μαζί με το συλλογικό υποκείμενο-φορέα της, τον εργάτη μάζα. Η διαδικασία αυτή συμπαρέσυρε και τις πολιτικές μορφές μεσολάβησης και συνδικαλισμού, με τις οποίες η εργατική τάξη ήταν προσδεμένη στο κράτος και κατάφερνε να ασκεί

πίεση στις αναδιανεμητικές του λειτουργίες (οι οποίες θα λέγαμε σχηματικά ότι καταλήγουν στον άμεσο μισθό και τις προνοιακές πολιτικές). Οι λειτουργίες αυτές, προσανατολίζονται πλέον στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας της ντόπιας αγοράς εργασίας που προκύπτει ως ανάγκη από τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου. Το «διεθνές» όμως, δεν αντιπαραβάλλεται στο «τοπικό». Αντίθετα, το ένα προϋποθέτει το άλλο, ως δομικά στοιχεία του ανταγωνισμού. Είναι ο ανταγωνισμός που δημιουργεί την άνιση ανάπτυξη και τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιμέρους τοπικών αγορών, ενώ παράλληλα, ωθεί το κεφάλαιο στο να τις υπερβαίνει, αναζητώντας τις καλύτερες συνθήκες αξιοποίησης. Καμία τοπική οικονομία λοιπόν, δεν μπορεί να υπάρξει ανεξάρτητα από τη διεθνή διάσταση του καπιταλισμού και αντίστοιχα, αυτή η διεθνής διάσταση έχει ανάγκη μια μορφή εδαφικοποίησης σε τοπικό επίπεδο. Το κράτος αναλαμβάνει αυτόν τον ρόλο, που δεν είναι αμελητέος. Πιο συγκεκριμένα, διαμορφώνει το νομοθετικό πλαίσιο που θα ευνοήσει τις επενδύσεις, οργανώνει/νομιμοποιεί την εκμεταλλευτική συνθήκη και την περιφρουρεί με μηχανισμούς καταστολής, καναλιζάρει την κινητικότητα της εργασίας με βάση τις ανάγκες της συσσώρευσης. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, αναλαμβάνει τη ρύθμιση των συνθηκών και των υποδομών που θα διευκολύνουν την κυκλοφορία του κεφαλαίου, καθήκοντα δηλαδή, που δεν μπορούν να αναληφθούν από μεμονωμένους καπιταλιστές. Συμπερασματικά, παρά τις προσπάθειες τόσο από τμήματα της αριστεράς, όσο πλέον, και από κάποια της άκρας δεξιάς, να μας πείσουν ότι η αποεθνικοποίηση της οικονομίας και η «επέμβαση του ξένου κεφαλαίου» είναι «πληγή» στην εθνική ανάπτυξη και ανεξαρτησία, εμείς αντιλαμβανόμαστε ότι η διεθνοποίηση του κεφαλαίου δεν είναι αντιπαραθετική με την τοπική ανάπτυξη.

O αντινατοϊκός λόγος και η μετατόπιση της κριτικής

Με τα παραπάνω ισχυριζόμαστε ότι ο αντινατοϊκός λόγος δεν μπορεί να ιδωθεί ξέχωρα από τον αντιιμπεριαλισμό, τις θεωρίες εξάρτησης, αλλά και τον αντιαμερικανισμό. Θέλουμε να καταδείξουμε αυτήν τη συγγένεια, γιατί πιστεύουμε πως οι θεωρίες κρίνονται όχι μόνο στη βάση των επικαιροποιημένων διατυπώσεών τους, αλλά συνδυαστικά με τον τρόπο που έγιναν αντιληπτές ιστορικά, τα φαντασιακά που δημιούργησαν, τα ζητήματα με τα οποία, τελικά, συνδέθηκαν. Δεν παίζουν ρόλο μόνο οι λέξεις στο χαρτί και οι διακηρυγμένοι στόχοι, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο διαμόρφωσαν την κοινωνική πρακτική, στην εκάστοτε περίοδο. Θέλουμε, λοιπόν, να σταθούμε λίγο παραπάνω στον αντιαμερικανισμό, μιας και φαίνεται να συνδέεται πιο άμεσα με τον αντινατοϊκό λόγο, τον οποίο μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε εδώ.

Συνοπτικά θα λέγαμε, ότι ο αντιαμερικανισμός, αποτέλεσε το εργαλείο μέσα από το οποίο η αριστερά διεκδίκησε την κοινωνική της νομιμοποίηση, μετά το τέλος του εμφυλίου, προσπαθώντας να αποτινάξει από πάνω της τη ρετσινιά του εθνικού προδότη και τοποθετώντας τον εχθρό εκτός των τειχών. Στη συνέχεια, παρέδωσε το κυρίαρχο πλαίσιο ερμηνείας της δικτατορίας και των γεγονότων της Κύπρου. Αργότερα, αγκαλιάστηκε και από τη δεξιά (που βρισκόταν στην αντιπολίτευση) μετά την κατάρρευση της εσσο και αποσυνδέθηκε πλέον, από τον φιλοσωβιετισμό. Στα μέσα των '90ς η αντινατοϊκή εκδοχή του αποτελούσε ήδη, κυρίαρχη λαϊκή ιδεολογία με μεγάλη αποδοχή, τόσο στο επίπεδο της κεντρικής πολιτικής σκηνής, όσο και σε αυτό της καθημερινότητας (Ίμια, βομβαρδισμοί ορθόδοξων αδερφών σέρβων). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο αντιαμερικανισμός έγινε ο λόγος μέσω του οποίου συναντήθηκε η αριστερά με τη δεξιά, η τηλεόραση με τους τηλεθεατές, οι πολίτευοι με τους ψηφοφόρους, η νοσταλγία για τους αγώνες του παρελθόντος με αυτούς του μέλλοντος. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο δηλαδή, αποτέλεσε τη συγκολλητική ουσία που, σε στιγμές, ένωσε κράτος (με την στενή θεσμική έννοια) και κοινωνία. Δηλαδή, κοινωνικοποίησε την ευθύνη για τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής από τη μια και κρατικοποίησε τις κοινωνικές προσδοκίες ευημερίας, από την άλλη.

Με άλλα λόγια, αυτό που εμείς αναγνωρίζουμε ως το βασικό πρόβλημα της αντινατοϊκής οπτικής, είναι ότι αλλάζει το κέντρο βάρους της ανάλυσης και το τοποθετεί σε ένα πεδίο μυστικοποιημένο, στο πεδίο της γεωπολιτικής. Σε αυτό το πεδίο, την ιστορία την κινούν τα κράτη και τα συμφέροντά τους και η κεφαλαιακή σχέση που αποτελεί ήδη προϋπόθεση αυτών των ανταγωνισμών, θεωρείται δεδομένη. Χάνεται έτσι, το πεδίο της καθημερινότητας και του κοινωνικού ανταγωνισμού, στο οποίο στεκόμαστε και την αντιπαλεύουμε (την κεφαλαιακή σχέση). Τα αιτήματα που στρέφονται ενάντια στο ΝΑΤΟ, τις βάσεις του και τα εξοπλιστικά του προγράμματα, υπονοούν μια έκκληση για ενδυνάμωση και ισχυροποίηση του ελληνικού κράτους, ώστε να είναι σε θέση να έρθει σε ρήξη με αυτούς τους θεσμούς. Γιατί, εν τέλει, ποιος άλλος μπορεί να επιλέξει να βγει από το ΝΑΤΟ ή να κλείσει τις βάσεις του, πέρα από έναν κρατικό μηχανισμό;

Εδώ προκύπτουν και άλλα ερωτήματα. Μπορεί η απαρίθμηση των διακρατικών ανταγωνισμών και των συμμαχιών (Η Ρωσία τα βρήκε με την Τουρκία, η Ελλάδα με την Αίγυπτο και το Ισραήλ, η Τουρκία είναι στο ΝΑΤΟ, οι ΗΠΑ βοηθάνε τους Κούρδους κοκ) να ερμηνεύσουν κάτι; Σίγουρα βοηθάει στο να έχουμε τη γενική εικόνα της γεωπολιτικής σκακιέρας, αλλά μήπως η απαρίθμηση των μορφών έκφρασης μιας σχέσης δεν μπορεί να αντικαταστήσει την κινητήριου δύναμη της; Δεν αμφισβητούμε καθόλου τη στρατιωτική ισχύ του ΝΑΤΟ και τη δύναμη του να καθορίζει την έκβαση ενός πολέμου. Πιστεύουμε όμως, ότι εμφανίζεται εκεί όπου έχουν διαμορφωθεί ήδη, οι συνθήκες και είναι απαραίτητο. Πίσω από κάθε νατοϊκή παρέμβαση υπάρχουν κάποιες κοινωνικές αντιθέσεις που βρίσκονται σε οριακό σημείο.

Πόλεμος, στρατός και ο ρόλος του κράτους

Μια βασική λειτουργία των κρατών είναι να εξισορροπούν αυτές τις αντιθέσεις και τα διαφορετικά συμφέροντα εντός της κοινωνίας. Για να επιτευχθεί αυτό, χρειάζεται να εμφανίζουν συνεχώς τον εαυτό τους ως εγγυητές ενός «γενικού κοινωνικού συμφέροντος». Να ενσαρκώνουν μια αφηρημένη νομική αρχή, υπό την αιγίδα της οποίας τα άτομα θα συναντιούνται ως αστικά υποκείμενα με αμοιβαίο συμφέρον την ανταλλαγή, ανεξάρτητα από τη θέση τους στην παραγωγή. Με άλλα λόγια, τα κράτη αναλαμβάνουν την απρόσκοπτη αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων. Η σύνδεση όμως, του κράτους με την αναπαραγωγή του καπιταλισμού και τη συνέχιση της συσσώρευσης δεν είναι εξωτερική. Αντίθετα, οι καπιταλιστικές σχέσεις βρίσκουν την πολιτική τους έκφραση στο πεδίο του κράτους και αποτελούν προϋπόθεση της ύπαρξής του. Η μορφή που παίρνει το κράτος κάθε στιγμή προκύπτει και αποτυπώνει τους ανταγωνισμούς στο εσωτερικό της κοινωνίας. Ή, όπως το έχουμε θέσει στο παρελθόν, το κράτος αποτελεί αντικείμενο και αποτέλεσμα της ταξικής πάλης.

Σε περιόδους κρίσης, το κράτος καλείται να επαναφέρει την ομαλότητα με κάθε κόστος, προασπιζόμενο τις βασικές του λειτουργίες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, όταν η επιβολή των «ειρηνικών» πολιτικών της λιτότητας αποτυγχάνουν, εξαιτίας των αγώνων και της γενικότερης απροθυμίας για εντατικοποίηση, η λύση που απομένει είναι η ύστατη μορφή απαξίωσης και πειθάρχησης της εργατικής δύναμης, δηλαδή, ο πόλεμος. Σε αυτές τις οριακές περιπτώσεις, η πραγματικότητα που βιώνουν οι προλετάριοι και οι προλετάριες παραμερίζεται μπροστά σε ζητήματα που προβάλλονται ως πιο σημαντικά, όπως ο «κίνδυνος από έξω», η «ιμπεριαλιστική επέλαση», το δίλλημα του πολέμου, η ανατροπή του συντάγματος κ.ά. Με αυτόν τον τρόπο, οι κοινωνικές συγκρούσεις τείνουν να εθνικοποιούνται και σε ορισμένες περιπτώσεις λαμβάνουν ακόμη και τα χαρακτηριστικά του εμφυλίου πολέμου. Σε αυτό το πλαίσιο, η κοινωνική κίνηση στρέφεται από τις καθημερινές αρνήσεις στο πεδίο του κράτους και το ενισχύει στην προσπάθεια του

να αντιμετωπίσει εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς. Ο διαρκής φόβος υπό το «ξέσπασμα» του πολέμου και την «ξένη» απειλή, από τη μία, ενδυναμώνει την εθνική ενότητα και από την άλλη, καταφέρνει την επιτήρηση του πληθυσμού. Ο ίδιος ο πόλεμος δηλαδή, και η ωμότητά του, προοικονομούν και νομιμοποιούν την απαξίωση της ζωής, στα πλαίσια της καπιταλιστικής ειρήνης.

Συνοψίζοντας, ο πόλεμος διεξάγεται με σκοπό την αποκατάσταση της συσσώρευσης σε μια ευρύτερη περιοχή. Εμφανίζεται εκεί που η αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων λαμβάνει χώρα με αρκετή δυσκολία και η κερδοφορία έχει μπλοκάρει. Αποτελεί δηλαδή, τη βίαιη προσπάθεια επίλυσης των αντιφάσεων και των ανταγωνισμών στο εσωτερικό της κοινωνίας. Επιφέρει την καταστροφή σταθερού και μεταβλητού κεφαλαίου και την εξόντωση πλεονάζοντος πληθυσμού, προκειμένου να ξεκινήσει ένας νέος κύκλος αξιοποίησης. Η διαδικασία αυτή, περιλαμβάνει την αναδιάρθρωση των κοινωνικών και κρατικών δομών, την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και την καταστροφή παραδοσιακών κοινωνικών μορφών, όπου κρίνεται ότι δυσκολεύουν την κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

Επιπλέον, το σύνολο του στρατοβιομηχανικού μηχανισμού, που τίθεται σε κίνηση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Ιστορικά, η αφαίρεση της βίας και του πολεμικού εξοπλισμού από τις υλικές κοινωνικές ανάγκες, αντιστοιχούσε στην αφηρημένη μορφή του χρήματος. Σταδιακά, η πρόσβαση στον πολεμικό εξοπλισμό αποκόπτεται από την καθημερινότητα και η οργάνωση του στρατού αποκτά πλέον θεσμικά χαρακτηριστικά, ενώ, το χρήμα αποτελεί την κινητήριου δύναμη. Η αφαίρεση αυτή, δημιούργησε εξειδικευμένη γνώση και άρα εξειδικευμένες θέσεις εργασίας. Οι στρατιώτες – μισθοφόροι ήταν από τους πρώτους ανθρώπους που αποκόπηκαν από την αγροτική αναπαραγωγή και υπαχθήκαν σε μια μισθωτή σχέση. Η ενίσχυση δηλαδή, της στρατιωτικής οργάνωσης βοήθησε την εξάπλωση και δεν μπορεί να ιδωθεί ξέχωρα από την καπιταλιστική παραγωγή. Από το φορντικό μοντέλο παραγωγής των παγκοσμίων πολέμων, μέχρι την αναδιάρθρωση του στρατού (συγκρότηση μισθοφορικών στρατευμάτων) και των οπλικών συστημάτων (μη επανδρωμένων σκαφών, πυρηνικά όπλα κλπ) τις τελευταίες δεκαετίες, οι πόλεμοι του 20^{ου} αιώνα συνυφαίνονται με την αύξηση της παραγωγικότητας. Οι ίδιοι οι στρατιώτες και οι εργαζόμενοι στη βιομηχανία του πολέμου βρίσκονται πλήρως ενταγμένοι στην παραγωγή, καθώς η αφηρημένη εργασία τους είναι αυτή που παράγει υπεραξία. Επιπλέον, πίσω από τον πόλεμο και την απειλή του, χτίζεται μία τεράστια βιομηχανία παραγωγής θανάτου, η οποία μάλιστα επιτάσσει την τεχνο-επιστήμη προς όφελός της. Νέες μορφές επιτήρησης, σύγχρονα όπλα μαζικής καταστροφής και νέα πεδία μάχης (διάστημα, κυβερνοχώρος) αναβαθμίζουν διαρκώς τη γνώση γύρω από την επιβολή του θανάτου.

Ταυτόχρονα, η εξοικείωση με τον πόλεμο και τον θάνατο διευρύνεται όλο και περισσότερο. Τα σύγχρονα όπλα αυξάνουν την απόσταση από τον στόχο και μειώνουν την ανθρωπινότητά του, καθιστώντας τον θάνατο μαζικότερο και παραγωγικότερο. Η θεαματική προβολή του από τα ΜΜΕ, η αναπαράστασή του από τη βιομηχανία του σινεμά και η εμπλοκή με τα παιχνίδια προσομοίωσης πολέμου, δημιουργούν μία καθημερινή σχέση και άρα, εξοικείωση με τον πόλεμο και την καταστροφή που προκαλεί.

Η συμμετοχή στον στρατό είναι το πρώτο βήμα για να υπαχθούν οι άνθρωποι στην πολιτική. Πρώτα ως στρατιώτες και μετά ως πολίτες. Το καθήκον απέναντι στην πατρίδα κληρονομείται, όπως και η ιδιοκτησία. Η στρατιωτική θητεία αποτελεί μια υπενθύμιση για την προσωπική θυσία που απαιτείται στο όνομα του αφηρημένου γενικού συμφέροντος. Το κράτος αποτελεί προφανώς τον εγγυητή του γενικού συμφέροντος και μέσω της ολοκληρωτικής υπαγωγής της ανθρώπινης δραστηριότητας (έστω για 9 μήνες) στις προσταγές του, βοηθάει στο να εμπεδωθεί η εξουσία του.

Η υποχρεωτική στράτευση για τον ανδρικό πληθυσμό προετοιμάζει τους πολίτες για την είσοδό τους στην κοινωνική πραγματικότητα. Μέσα από τις οριοθετήσεις, τις διαταγές και την ιεραρχία εμπεδώνεται η βαρβαρότητα της εκμεταλλευτικής σχέσης και της εργασίας. Ταυτόχρονα, αναπαράγεται ο έμφυλος καταμερισμός της εργασίας, μέσα από το δίπολο του «άνδρα πολεμιστή» και της «γυναίκας νοικοκυράς», και ενισχύεται η αρρενωπότητα και ο σεξισμός μέσα από τη φιγούρα του άνδρα στρατιώτη που αγελιάζει, ανταγωνίζεται και μαθαίνει να υποτιμά τους/τις γύρω του.

Επιπλέον, αναγνωρίζουμε ότι ο ίδιος ο πόλεμος αποτελεί ένα πεδίο κατά το οποίο από τη μία ενισχύεται η έμφυλη ανισότητα και ο καθένας και η καθεμία αναλαμβάνει έναν συγκεκριμένο ρόλο ο οποίος είναι σημαντικός για τη διεξαγωγή του. Από την άλλη, ενισχύεται η (επαν)ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας, αλλά και στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, λόγω της έλλειψης εργατικού και στρατιωτικού δυναμικού. Ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι γυναίκες συμμετέχουν ενεργά στον στρατό, όπως για παράδειγμα η υποχρεωτική στράτευση των γυναικών στο Ισραήλ ή η συμμετοχή γυναικών σε πολιτοφυλακές του PKK, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι τίθενται υπό αμφισβήτηση ο έμφυλος καταμερισμός της εργασίας ή οι πατριαρχικές μορφές εξουσίας. Η βελτίωση της θέσης της γυναίκας μέσα από τον μιλιταρισμό και τη συμμετοχή στον στρατό μετατρέπεται σε ένα ζήτημα ισότητας μεταξύ πολιτών-οπλιτών του έθνους κράτους. Γίνεται έτσι, κομμάτι της διεύρυνσης της εθνικής κοινότητας που κατασκευάζεται, στην προκειμένη αυτών που είναι διατεθειμένοι να πολεμήσουν και να πεθάνουν για έναν ανώτερο σκοπό, δηλαδή, για την πατρίδα.

Ανάμεσα στην στρατιωτικοποίηση και τον αντι-μιλιταρισμό

Η λογική του στρατού όμως, δεν εγκλωβίζεται αυστηρά στα πλαίσια διαχείρισης των πολέμων ή του εθνικού στρατού, αλλά στη άποψη ότι για να εισέλθει κάποιος ή κάποια σε μία κοινότητα θεωρείται ως προϋπόθεση να έχει τα χαρακτηριστικά του μαχητή – στρατιώτη. Από τη στιγμή που ως κίνημα έχουμε αποδεχθεί τη διάκριση μεταξύ πολιτικού και επιχειρησιακού σκέλους, ρίχνοντας εμφανώς πολύ μεγάλο βάρος στο δεύτερο, όταν έχει επικρατήσει η αντίληψη ότι τα μέσα είναι αυτά που θα δώσουν περισσότερο νόημα στους σκοπούς μας, όταν η βία έχει γίνει το εργαλείο που αυτονομείται και επιβάλλεται στον φορέα του, τότε το ανταγωνιστικό κίνημα τείνει να υιοθετεί στρατιωτικά χαρακτηριστικά. Με αυτόν τον τρόπο, δομούνται τα φαντασιακά για λαϊκούς στρατούς και πολιτοφυλακές, τα οποία όμως δεν μπορούν παρά να καταλήξουν να δρουν στο όνομα μίας πατρίδας, όπως και αν την εννοεί ο καθένας.

Τελικά, φτάνουμε στο σημείο να αγκαλιάζουμε μια ανάλυση που περιορίζει την αιτία για τους πολέμους σε όσους πολεμάνε και αποδίδει τη μεγαλύτερη ευθύνη σε αυτούς που τους διεκπεραιώνουν. Είναι αναπόφευκτο, μετά από τόση «στρατηγική σκέψη», να αναζητούμε τον μεγαλύτερο και πιο οργανωμένο στρατό, προκειμένου να τον τοποθετήσουμε απέναντι μας και να του αποδώσουμε μεγαλύτερη βαρύτητα. Έτσι, έχουμε τη μετατόπιση της κριτικής από την ουσία της καπιταλιστικής σχέσης στην αποκήρυξη των πιο ακραίων μορφών και «εκπροσώπων της». Τη μετατόπιση από την κριτική της καθημερινότητας, στην κριτική των διακρατικών σχέσεων. Τη μετάβαση από τους αγώνες που μπορούν να αμφισβητήσουν το κράτος, σε αυτούς που το θέτουν ως προϋπόθεση.

Αν θέλουμε να συμπεριλάβουμε στις αναλύσεις μας τα γεωπολιτικά updates, οφείλουμε να επεξεργαστούμε και μια θεωρία για τη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας, το γιατί οι άνθρωποι αναζητούν τη σταθερότητα στην κοινότητα του έθνους και τι είδους απαντήσεις προσφέρει αυτή η κοινότητα στα υποκείμενα. Διαφορετικά, θα μείνουμε με την απορία ως προς το γιατί η αριστερά είναι τόσο πατριωτική και το τι μας διαχωρίζει με αυτήν, πέρα από ιδεολογικά ζητήματα. Πρέπει δηλαδή, να

διερωτόμαστε συνεχώς, για τον τρόπο που παράγεται το αφηρημένο γενικό συμφέρον και τον ρόλο του στην εθνοποιητική διαδικασία. Να δούμε πως κάποιοι ξεκινάνε να μιλάνε για τις ανάγκες τους, έπειτα για την εργατική τάξη, στη συνέχεια για τους καταπιεσμένους γενικά, μετά για τους φτωχούς, τον λαό, τον τόπο μας, τη χώρα κοκ. Να δούμε πως κατασκευάζεται αυτό το υποκείμενο, στο όνομα του οποίου μιλάμε.

Ένα παλιό ρητό λέει ότι, *ο άνθρωπος αρχίζει εκεί που τελειώνει το κράτος - ο άνθρωπος τελειώνει εκεί που αρχίζει ο στρατός...* Για εμάς, η συνείδηση, όσο σημαντική μοιάζει όταν καταφέρνει να λειτουργήσει ως σύμβολο για τους δίπλα μας, τόσο ελλειμματική μοιάζει όταν δεν επεκτείνεται πέρα από τον εαυτό της. Ως πολιτική συλλογικότητα, συχνά, εκφέρουμε λόγο προταγματικό και πράττουμε με μια λογική παραδειγματική. Δεν θα εγκαταλείψουμε αυτήν την πτυχή της δράσης μας. Θέλουμε όμως να την εμπλουτίσουμε, αναζητώντας στο πεδίο του κοινωνικού, τις πτυχές εκείνες όπου εδράζουν οι ασυνείδητες και αποσπασματικές αρνήσεις. Ενάντια στις ενοχές που μας φυτεύει η οικογένεια, απέναντι στους εκβιασμούς της αγοράς εργασίας, θα ψάξουμε τους τρόπους, προκειμένου να κοινωνικοποιήσουμε τα προτάγματά μας και να μοιραστούμε το κόστος των επιλογών μας.

Φάμπρικα Υφανέτ